

Књига 4

Едиција Викторија доноси књиге о борби за победу.

Рамон Љуљ

КЊИГА О ВИТЕШКОМ РЕДУ

са старокаталонског
драгоман и схолијаст

Синиша Здравковић

Магелан Прес
Београд, 2013.

Tres sabios hubo en el mundo:
Adán, Solomón, Raimundo.

Cataluña se movió entre el Sur de Francia,
Aragón, Castilla y el Islam, y esto da gran
valor a la cultura catalana, que en la Edad
Media produjo a Raimundo Lulio, el único
hispano-cristiano de dimensión
internacional en el siglo XIV.

Américo Castro, *España en su historia*, p.288

На свету беху мудраца три:
Адам, Соломон и Рамон су ти.

Каталонија се кретала између француског
Југа, Арагона, Кастиље и Ислама, а то
каталонској култури даје огромну вредност,
и она је изнедрила Раимунда Лулиа,
јединог хиспанског хришћанина
међународног значаја у XIV веку.

Америко Кастро, Шпанија у својој историји, стр.288

За наше старије, за цара и господу му,
за своје спахије, за војиштане
и поглаваре њихове, за кнезове своје и бирове,
за свој род и пријатеље,
мобе и прошње на добро им
за њих Господу Богу усрдо ваља
доносити наше.

Јерно њино у миру борављење
и слобода, нас од зла заклања,
и бригу нам с наше главе скида,
мирост даје...

Непобеђеном својом силом
нас обснажи да би тако...

И остали наш овај привремени пожитак
светоподобно и богоугодно би доконали,
и правоверну нашу војиштанску господу,--
јуначне над наши непријатељи
у разбоју да их покаже...

Гаврил Стефановић Венцловић (око 1680-1749?)

Боже честити и славни, који си остварење свеопштег добра, по благодати и са благословом Твојим започиње књига ова која је о витешком реду.

ЗАПОЧИЊЕ УВОДНИ ДЕО

1. По угледу на седам планета, које су небеска тела и уређују и владају земаљским телима, поделићемо ову Књигу о витештву на седам делова, све како бисмо показали да витезовима припадају част и господарење над живљем како би овај у ред довели и заштитили. Први део обрађује начело витештва. Други, витешко звање. Трећи, онај испит који полаже штитоноша када је вољан да приступи витешком реду. Четврти, је о начину на који се бива посвећен за витеза. Пети, о томе шта представља само витешко оружје. Шести, о обичајима који су својствени витезу. Седми, о поштовању које смо дужни да укажемо витезу.

2. Збило се то у једној земљи да мудри витез који је властитом племенитошћу и силом своје неизмерне храбрости за дуго времена одржавао витешки ред, и кога су и на витешким играма и током ратова у биткама и у нападима хитрим мудрошћу и срећом сачувале у витешкој части, да тај витез изабере живот у испосништву пошто је видео да су му дани одбројани и да му природа, услед старости, употребу оружја чини немогућом. Остави он, дакле, своја племићка добра и препусти их синовима; и у једном великом лугу, богатом водама и са плодоносним стаблима, начини свој стан, и склони се од света како га

телесна оронулоост, последица старости, не би лишила части у оним истим стварима у којим су га мудрост и срећа за толико времена чинили часним. Размишљао је витез о смрти имајући у виду прелаз из овога света у други, и схватио скори долазак судњег дана.

3. У шуми где је живео витез, постојало је, на једном пропланку лепом, огромно стабло, бременито плодовима. Под самим дрветом текао је прелепи, бистри извор који је напајао пропланак и околна стабла. И витез је имао обичај да свакога дана оде на то место како би се предавао молитви, прослављању и сазирању Бога, све како би исказао благодарност Богу за велику част коју му је указао на овоме свету у току целог живота његовог.

4. У то време, пред сам почетак зиме, догоди се да на својим дворима сазове скупштину сталежа један велики краљ, врло племенит и оличење врсних обичаја; и будући да је његов двор у свету био на силном гласу, један смели штитоноша, сам, јашући свог седленика, ишао је на двор како би био посвећен за младог витеза; но, услед напора коме се изложио јахањем задрема док га је носио његов седланик. И у том часу витез, који је као и увек у шуми упражњавао своје окајавање, дође до извора да се препусти сазирању Бога и одбацивању таштине овога света, како је имао обичај да свакодневно чини.

5. Док је уснули штитоноша јахао, његов седланик се удаљи од пута, зађе у луг и пројури њим по својој вољи, докле не дође на извор где је витез био при молитви. Витез, који виде да се приближава штитоноша, прекиде своју молитву и седе на лепи пропланак, у сенци дрвета, и поче да чита из књиге коју је држао у својим хаљинама. Седланик, чим је стигао на извор,

напи се воде; а штитиноша, који је у сну осетио да се седланик не креће, пробуди се и виде пред собом витеза, који беше врло стар и имаше велику браду и дугу косу и одећу поцепану од силне употребе; услед окајавања које је био упражњавао, беше мршав и сав блед; а услед суза које је проливао, очи му беху упале, и читавим својим изгледом одаваше светачко животно искуство. Много се ишчудише један другоме, јер је витез провео дуго времена у оним самавањима не видевши човека живог, откако се беше одрекао света и престао оружје да носи; и штитиноша се зачуди много како је доспео на оно место.

6. Штитиноша сиђе са свог седланика, љубазно поздрављајући витеза, и витез му одговори најљуђудије што је могао, те седоше на лепу траву, један покрај другог. Витез, који беше препознао да штитиноша, како би му одао почаст, не жели да говори први, сам прозбори и рече:

– Пријатељу мој, којим то добром, где сте се упутили и чега ради сте дошли овамо?

– Господару – рече штитиноша – глас се шири по далеким земљама да је један врло мудри краљ на свом двору окупио сабор на коме ће себе да опаше за витеза, а потом ће да посвети за витезове разнолику властелу, и туђе клетвенике и своје; због тога сам се упутио ја на тај двор, како бих био посвећен за витеза. И мој ме је седланик, док сам ја спавао услед напора којима бејаш изложен током дутих путних дана, одвео до овога места.

7. Када витез чу да се говори о витештву и присети он витешког реда и свега што је витезу својствено, уздахну и остаде замишљен, присећајући се части коју му је подарило витештво током толиких лета. Док витез беше замишљен тако, штитиноша га упита где су му отишле његове мисли. Витез рече:

– Синко мој, моја размишљања су усмерена на витешки ред и огромну дужност коју има витез како би високо одржао витешку част.

8. Штитоноша замоли витеза да му каже какав је, у ствари, витешки ред и на који начин може човек највише да му учини част и да му сачува углед који му је подарио сам Бог.

– Како, синко – рече витез – не знаш какво је правило и ред витештва? А како можеш да тежиш витештву ако не познајеш витештва ред? Јер ниједан витез не може да брани ред који не познаје, нити може да љуби свој ред и оно што се на њега односи уколико не познаје ред витештва и не уме да препозна пропусте који су у супротности са његовим редом. Ниједан витез не сме да посвети за витеза уколико не познаје ред витештва, јер беспризоран је витез сваки који завитези другог а не зна да га упугује у оне обичаје који су витезовима својство.

9. Док витез говораше ове речи, прекоревајући штитоношу који витештву стреми, штитоноша рече витезу:

– Господару, уколико би вам било драго да ми објасните ред витештва, имам довољно воље и подстицаја да све то научим и следим правило и витештва ред.

– Пријатељу мој – рече витез – правило и ред витештва су у овој књизи, из које повремено читам како би ме подсетили на милост и благодат које ми је Бог указао на овоме свету, будући да сам одржавао витешки ред и свим својим моћима бранио његову част; јер као што витештво нуди све оно што је витезу својствено, тако и витез мора да уложи све своје снаге како би витештву указао пуну част.

10. Витез предаде књигу штитоноши; а када је штитоноша беше прочитао, он схвати да је витез човек између толиких изабран, како би носио најплеменитије од свих звања, и разуме он правило и ред витештва; размисли потом мало и рече:

– О, Господе Боже, благословен да си, који си ме увео у место и време где сам стекао знање о витештву, којему сам толико дуго стремио не познајући ни племенитост његовог реда ни достојанство које је Бог подарио свима онима који припадају витешком реду.

11. – Мили синко – рече витез – близу сам смрти и моји су дани одбројани; стога, како је ова књига сачињена да би воспоставила приврженост и оданост и оне заповести које витез мора да следи како би одбранио свој ред, понеси, синко, ову књигу на двор на који си се упутио и покажи је свима онима који желе да се уврсте међу младе витезове; чувај је добро, кад је већ имаш, уколико љубиш витешки ред. А када будеш посвећен за витеза јуношу, врати се овамо и реци ми који то, међу младим витезовима, витешком учењу послушни нису били.

12. Витез даде благослов штитоноши, и штитоноша узе књигу и опрости се врло побожно од витеза и, јашући свог седленика упути се на двор, и врло весело беше наставио свој пут.

Једном већ тамо, на мудар и одмерен начин, даде и представи ову књигу врло племенитом краљу и целом том великом двору, и дозволи им да сваки витез који тежи да уђе у витешки ред може да је препише да би се, сваки пут када је прочита, подсетио реда који међу витезовима влада.

Први део

КОЈИ ОБРАЗЛАЖЕ НАЧЕЛО ВИТЕШТВА

1. Понестаде на свету љубави према ближњем, оданости, праведности и истинољубља; започе непријатељство, вероломност, клевета и притворност, и отуд настаде заблуда и врење у народу Божијем, који беше створен како би људи љубили, спознали, славили, служили Бога и живели у страху Његовом.

2. Пошто је на свету почела да се презире правда услед понестајања љубави било је потребно да правда путем страха поврати нарушени углед; и стога би издељен цео народ у скупине од по тисушту, и на сваких тих хиљаду би изабран и одређен по један човек, најљуднији, најмудрији, најоданији и најснажнији, као и најплеменитији духом, највише упућен и најбоље однегован од свију осталих.

3. Тако буде потражена животиња која би од свих била најлепша, најбржа и најспособнија да издржи огроман напор, па најприкладнија да служи човеку. И како је коњ најплеменитија животиња и најприкладнија да служи човеку, стога коњ би изабран од свију животиња и предат ономе човеку кога беху изабрали између тисушту других; и зато се тај човек назива и коњаником и тисуштником, што витез и јесте.

4. Пошто сад већ беху сједињени животиња и човек најплеменитији у врсти, било је потребно да се изабере и узме од свог оружја управо оно које је најплеменитије и најприкладније за борбу и за заштиту од повреда и смрти; и то оружје би сачињено и постаде одличје витезова.

5. Ко, дакле, жели да ступи у витешки ред мора да промишља и размишља о племенитом начелу витештва; и потребно је да племенитост у његовом срцу и његов правилан одгој буду сагласни и усаглашени са начелом витештва, јер, уколико тако не делују, били би у супротности са витешким редом и његовим начелима. И ради тога није прикладно да витешки ред прихвата као носиоце својих почести сопствене непријатеље, нити оне који су противни начелима његовим.

6. Љубав и страх Божији у међусобном су складу противу равнодушности и презира; и стога је потребно да витез, због племенитости срца и добрих обичаја, и ради толико високе и тако велике части која му је указана самим избором као и даривањем коња и оружја, да витез буде вољен од стране поданика уз страхопоштовање, и да услед ове љубави поврате се пошта и саосећање а услед страха да се опет врате истинољубље и правда.

7. Човек, уколико поседује већу разборитост и свест, а по природи је јачи од жене, може и да буде бољи од жене; јер да није у толикој способности да буде добар колико и жена, следило би да су доброта и снага природе супротне доброти у срцу и самом добротинству. Отуд, као што је човек захваљујући својој природи у поређењу са женом у предности да поседује племенито срце и буде добар, исто тако човек показује већу склоност ка злу него жена; јер да није тако, било би недостојно да он поседује већу племенитост срца и да назив добротинитеља заслужи пре свих жена.

8. Погледај, штитоношо, шта би ти било да чиниш уколико се приклониш витешком реду; јер ако постанеш витез, прихватиш достојанство и послушност који су одлика свих пријатеља витешког реда; јер, колико узвишенија начела имао, утолико више си дужан да будеш добар и мио Богу и свим људима; а ако си подлац, ти си онда највећи непријатељ витештва и у потпуности си супротстављен његовим начелима и угледу који има.

9. Толико је узвишен и племенит ред витештва да њему не беше довољно да се опскрбљује најплеменитијим личностима, ни да му се подарују најплеменитије животиње и најславније оружје; претходно, беше било потребно да постану господари над живљем они људи који чине сам витешки ред. И како у господарењу има толико узвишености, а у служењу толико подаништва, уколико си ти, који приступаш витешком реду, бедан и зао, можеш и да замислиш која би то тек срамота била за твоје поданике и твоје соихлебнике који исправни јесу; због те нискости која је завладала тобом, морао би потчињени да будеш, а због узвишености витезова који су исправни недостојан си да те и назову витезом.

10. Сам избор, коњ, оружје и посед још увек нису довољни за ону високу почаст која приличи витезу; претходно, потребно је да му се доделе скутодржица и штитоноша како би му служили и старали се о животињама. И потребно је да живаљ оре и копа и да од кукоља плеви, како би земља дала плодове од којих би живео витез и његове животиње; и да витез на коњу ходи и да он господари и оствари добробит помоћу оних ствари при којима се његови људи излажу муци и јаду.

11. Науку и свето учење поседују богослови како би могли, знали и хтели да љубе, познају и славе Бога и његова дела а да би пружили учење људима и добар пример како да љубе и славе

Бога; а како би били посвећени у те ствари, уче и иду у школе. Отуда, тако као што учени богослови, захваљујући честитом животу и узорном примеру и науци, поредак поседују и позив помоћу кога би људе усмерили на побожност и светачки живот, тако и витезови, одржавајући витешки ред племенитошћу свога срца и снагом свога оружја, ред коме припадају имају како би поданике утерали у страх, услед кога стрепе људи да почине злочин једни против других.

12. Наука и школа витешког реда имају за циљ да витез постигне да му сина у младости науче да јаше, јер уколико јуноша не научи у својој младости да јаше неће моћи то да научи у својој старости. И потребно је да витезов син, док је штитиноша, научи да се брине о коњу; и потребно је да витезов син буде потчињени пре него што постане господар, и да зна да служи господара, јер на други начин неће ни упознати ову узвишеност свога господарења када постане витез. И стога витез мора свога сина да потчини другом витезу, како би овај научио да као ставилац витезу исече печење и да опрема коња, и све остале ствари које доликују витешкој части.

13. Сваки коме је прирастао срцу витешки ред сложиће се, да исто као што онај који жели да буде столар изискује мештра који би био столар, и ономе који жели да буде обућар треба обућар мештар, једнако тако ономе који жели витез да буде потребно је да има мештра који је витез; јер је, заиста, неумесна ствар да штитиноша спозна витешки ред од онога човека који није витез, као што би то било када би столар подучавао свом занату човека који жели обућар да буде.

14. Тако као што правници и лекари и богослови имају науку и књиге, и слушају предавања и науче своју струку кроз

темељно учење из књига, исто толико је частан и узвишен витешки ред да није довољно да се штитиноша подучи витешком реду само како би се старао о коњу, служио господару, ишао са њим у оружаним подухватима, и другим стварима такве врсте, већ би исправна ствар била да се оснује школа витешког реда и да он у књигама писана постане наука, и да се она као слободна вештина предаје, исто онако као што се предају и остале науке; и да млади и зелени синови витезова прво усвоје науку која витештво одликује а после да постану штитиноше и опходе земље са витезовима својим.

15. Да није мана код богослова и витезова, једва да би их и било међу осталим светом; јер би овај захваљујући богословима гајио побожност и љубав према Богу, а због витезова streпеo да удари на ближњег. Отуда, ако богослови магистра и учење свето имају, и посећују школе како би доспели на висину свога звања, и ако постоје толике науке које ово учење подупиру и имају они писане књиге, огромна је увреда која се витешком реду чини не доводећи га у ред наука које се путем писмена предају и уздижу до ступња школе, као што је са осталим наукама случај. Због свега тога, онај који ову књигу пише племенитог краља моли и свеколике његове дворе који се у част витештва окупише да пониште и исправе речену неправду нанесену часном витешком реду.

Други део

КОЈИ ГОВОРИ О ВИТЕШКОМ РЕДУ И ЗВАЊУ КОЈЕ ДОЛИКУЈЕ ВИТЕЗУ

1. Витешки позив представља онај циљ и намеру на основу које је отпочео своју делатност витешки ред. Отуда, уколико витез не задовољава у вршењу витешког позива, противан је своме реду и горе наведеним начелима витештва; услед које супротстављености и није истински витез, премда за витеза слови, и такав витез беднији је од ткача и од дувача у трубу, који свој позив обављају.

2. Позив витеза је да чува и брани свету веру католичанску, ради које Бог Отац посла Сина свога да се оваплоти у Препрослављеној Деви, Владичици Нашој Пресветој Марији, и који, да би прославио веру и раширио је, пропати на свету силне муке и многе увреде и тешку смрт. Отуда, као што је Господ Бог наш изабрао причат црквени да чува свету веру нашу путем Светог Писма и личног подвижништва, проповедајући неверницима са толико љубави да би они били спремни да за њу и умру, тако је исто Бог у својој слави изабрао витезове да силом оружја савладају и потчине невернике, који се свакодневно напињу не би ли разорили свету Цркву. Због тога Бог подарује славу овога и онога света таквим витезовима, који су чувари и браниоци службе Божије и оне вере којом ћемо бити спасени.

3. Витез који има веру а не посеже за вером, и који је супротстављен онима који чувају веру, једнак је у свом умовању оном човеку коме је Бог подарио разум а он прибегава безумљу и незнању. Отуда, онај који поседује веру а противан је вери, жели да се спасе на основу онога што је супротно вери; стога је његово хтење у складу са безверјем, што је супротстављено вери и спасењу, услед чијег безверја је човек осуђен да подноси муке којима нема краја.

4. Бројне су службе које је Бог подарио на овоме свету како би му људи служили. Али најплеменитије, најузвишеније, две службе које су најсродније на овоме свету, јесу свештеничка служба и она витешка; и стога, дакле, највеће пријатељство на овоме свету требало би да настане управо између причатника и витеза. Отуда, као што свештеник не следи свештенослужитељски ред уколико је супротан витешком реду, исто тако витез не подупире витешки ред онда када је супротстављен и непослушан свештенству, које је са своје стране дужно да љуби и подупире витешки ред.

5. Није људима поверен њихов ред само зато да би волели тај свој ред, већ им је, пре би се рекло, дат како би волели толике друге редове. Због тога, љубити један ред а мрзети други ред не представља никакво подупирање реда, јер ниједан ред није Бог васпоставио као супротан другом реду. Отуда, као што и општежитељ, носитељ малог образа који толико љубећи свој ангелски образ, да због тога постаје непријатељ сваког другог иночког чина, у суштини изневерава тај свој образ, тако ни витез не испуњава свој витешки позив када он љуби свој ред толико да потпуно презире и мрзи други ред. Јер уколико један витез поседује витешки ред мрзећи и разарајући неки други ред, то би следило да су Бог и ред супротстављени, чија је супротност очито немогућа.

6. Толико је племенита ствар витешки позив да би сваки витез морао да буде господар и владалац бар над неком земљом; али нема довољно земље за ове витезове, којих је много. И како би означило да је један једини Бог господар свих ствари, над царевима цар сам мора да буде витез и господар свих витезова; но како царство-му РOMEЈА не би могао непосредно да управља над свим витезовима, потребно је да под собом има краљеве који јесу витезови, како би му помогли да одржава витешки ред. А краљеви треба да имају под собом удеоне кнезове, великог властелина стегоношу и великоимениту властелу, помале властеле, те властеличиће, краишнике, тисуштинике и остале витештвене степене; а испод ових чинова морају да буду грбовњаци, витезови са простим знамењем на штиту, који ће бити потчињени свој овој воиштанској господи и управљани њоме.

7. У намери да исказе ову изузетну превласт, силу и премудрост Господа Бога Нашега, који је један, и може и зна да влада и управља над свим што јесте, неприлично би било да један витез непосредно управља над свим народима овога света, јер уколико би баш тако чинио онда би изгубили свој пуни значај превласт, премудрост и сила Господа Бога Нашег. Ради тога, Бог је хтео да како би се владало свим народима овога света буду од користи многи служитељи који су уз то и витезови. Из чега произлази да краљ или владар који поставља за жупана, челника, казнаца друге људе који нису витезови, то чини противно витешком позиву, јер је витез, по достојанству свога позива, далеко прикладнији да над житељима господари од било ког другог човека; јер му се ради части његова позива дугује далеко више поштовања него неком другом човеку који не поседује толико уважено звање. И због поштовања које ужива захваљујући реду коме припада, поседује племенитост

у срцу, а због племенитости у срцу много је мање склон злу и превари и бедним делатностима него што су то други људи.

8. Позив витештва је да чува и брани свог земаљског господара, јер ни краљ, ни владар, ни било који велмуџа не би могао без пружене помоћи да спроводи правду међу својим поданицима. Отуда, ако се живаљ или какав човек одупире краљевој илити владаревој заповести, потребно је да витезови помогну свог господара, који је сам по себи човек као сваки други. Тако да изопачени витез који пре помаже живљу него свом господару, или који жели да постане господар и да развласти свог господара, не испуњава онај позив ради кога за витеза слови.

9. Управо од витезова треба да буде спровођена правда, јер као што је позив судија да суде, тако витезови имају позив да спроводе правду. И уколико витез и ученост могу да се ускладе до те мере да витез постигне довољно знања да буде судија, ни један други позив не би толико одговарао за судију као витешки; јер је онај чијом заслугом правда може боље да се спроводи далеко прикладнији за судију од било ког другог човека, чиме витез у потпуности одговара да би постао судија.

10. Витез треба на потечишту коњем да се утркује, у самосталним двобојима на коњу да се огледа, са сулицом тврђавице да руши, да се у оклопу појави, учествује у групним витешким играма, прихвати цео круг изазивачких вештина, да се посвети огледању мачем, лови јелене, медведе, вепрове, лавове, и упражњава друге сличне ствари што иду уз витешки позив; јер путем свих ових ствари привикавају се витезови за дејство оружјем и на одржавање витешког реда. Стога, презирање како обичаја тако и обављања свега онога чиме

витез стиче знање да правилно користи свој позив, представља презир самог витешког реда.

11. Из тога, као што све горенаведене делатности представљају витезова својства која се тичу тела, тако праведност, мудрост, љубав према ближњем, оданост, истинољубивост, смерност, чврстина духа, надежда, преданост и друге попут ових врлина јесу својства витеза по питању душе. И зато витез који користи ствари својствене витешком реду у смислу тела, а не посеже за оним врлинама које су витешка одлика у духовном смислу, није пријатељ витешког реда, јер да јесте, произлазило би да су тело и витештво заједно супротстављени души и њеним врлинама, а то није истина.

12. Позив витеза јесте да одржава посед, јер из страха који поданици имају од витезова не усуђују се да растуре посед, и из страха од витезова оклевају краљеви и владари да крену једни против других. Али, изопачени витез који не помаже свом земаљском, природном господару против другог владара јесте витез лишен позива, и изједначава се са вером без дела и са безверјем, што је противно вери. Отуда, да такав један витез на тај начин делујући испуњава витешки ред и позив, витештво и његов ред постали би супротни витезу који се на живот и смрт бори за правду и да би одржао и одбранио свог господара.

13. Није ниједно звање сачињено а да не би могло да буде рашчињено; јер да оно што је било сачињено не може да буде рашчињено и уништено, оно што је створено било би налик Богу, који није ни створен нити може да буде уништен. Због чега, како је витешки позив створен и уређен од стране Бога, и чуван од оних који љубе витешки ред и који јесу у витешком

реду, отуда изопачени витез који напусти витешки ред, немајући љубави за витешки позив, уништава витештво у себи самом.

14. Краљ или владар који уништава витешки ред у себи самом, не само да уништава у себи самом своје биће витеза, него и у оним витезовима који су њему потчињени, који, услед лошег примера свог господара, и како би заслужили његову љубав и следили његове лоше навике, чине оно што није ни одлика витештва ни његовог реда. И зато изопачени владари не само да су у себи самима супротстављени витешком реду, него су то и преко својих поданика, код којих уништавају витешки ред. Стога, ако протеривање једног витеза из витешког реда представља јако велико зло и неизмерну нискост у срцу, колико тек горе поступа онај који истерује бројне витезове из витешког реда!

15. Ах, која силна срчаност мора да је у оног витеза који победи и подчини многе зле витезове! Баш такав је витез управо онај владар или велмуџа који толико љуби витешки ред да, иако га многи зликовци које држе за витезове свакодневно наговарају да почини злодела, издаје и преваре како би разорио витештво изнутра, тај срећно рођени владар, самом племенитошћу свога срца, и уз помоћ коју му пружа витештво и његов ред, заиста, победи и уништи све непријатеље витештва.

16. Када би витештво почивало више на телесној снази него на снази срца, произлазило би да је витешки ред више у складу са телом него са душом; а да је тако, тело би поседовало већу оплемењеност од душе. Отуда, пошто племенитост срца не може да буде ни побеђена ни подчињена од стране једног човека нити од свих људи колико год их било, а једно, пак, тело може да буде побеђено и заробљено од другог, зли витез који

брине више за телесну снагу, док напушта битку и оставља без заштите свог господара, него што он брине за опакост и слабост у сопственом срцу, такав један витез не испуњава витешки позив и није му ни служитељ нити је покоран часном витешком реду, који је засновао своје начело у племенитости срца.

17. Да мања племенитост срца боље саобраћа са витешким редом него она већа, слабост би се и кукавичлук боље слагали са витештвом од храбрости и срчаности; а да је то тако слабост би и кукавичлук представљали витешки позив, а храброст и срчаност створили би неред у витешком реду. Отуда, будући да то није тако, уколико ти, витеже, љубиш и волиш, заиста, витештво, морао би да се потрудиш, и утолико више, кад ти понестане из дружине сабораца и оружја и залиха како би имао више храбрости и наде противу оних који су супротстављени витештву. А уколико ти умреш у покушају да очуваш витештво, онда ти заиста уважаваш витештво у ономе у чему оно највише завређује твоју љубав, бригу и служење; јер се нигде витештво тако угодно не смешта као у племенитости срца. И ниједан човек не може више да укаже част витештву и да га љуби и њиме се дичи од онога који је спреман да умре за част и ред витештва.

18. Витештво и храброст не постижу склад без мудрости и разборитости; јер да то постижу, лудост и незнање одговарали би витешком реду. И да је то тако, мудрост и разборитост који су супротни лудости и незнању, били би у супротности са витешким редом, а то није могуће; ради доказивања чега теби се даје на знање, витеже, што исказујеш велику љубав према витешком реду, да тако као што те витештво, због твоје племенитости у срцу, охрабрује и подстиче да презиреш опасност како би прославио витештво, исто је неопходно и да

те витешки ред наведе да љубиш мудрост и разборитост, чиме би прославио витешки ред а насупрот нереду и пропадању што га собом носе они који настоје да задовоље витешку част све на уштрб разумевања и простом лудошћу.

19. Позив витеза јесте да чува удовице, сирочад, немоћне и ниште; јер исто као што је обичај и смисао у томе да старији помажу и штите млађе, тако је обичај витешког реда да као велики и угледан и моћан, прискочи у помоћ и заштиту оних који су му у снази и достојанству недорасли. Отуда, уколико отимати удовице којима је потребна помоћ и разбаштинити сирочиће којима је потребан старатељ, и пљачкати и упропашћавати несрећне и немоћне људе којима је неопходна помоћ, уколико све то јесте у складу са витешким редом, тад се и opakости, превара, окрутност и издаја слажу са редом и са племством по крви и достојанству. А уколико је то тако, онда су витез и његов ред у супротности са начелом витешког реда.

20. Ако је Бог занатлији дао очи ради вида и да може да ради, човеку грешнику дао је очи како би могао да оплакује своје грехе; а уколико је витезу дао срце како би постојала соба у којој ће пребивати племенитост његове душе, витезу кога одликују углед и снага подарио је срце како би у њему зацарили самилост и сажаљење, да помаже и спасава као и да обрати пажњу на оне који упиру сузне очи и своја срца у нади баш у смеру витезова не би ли им ови помогли и заштитили их и нашли им се где год треба. На основу чега, витез који нема очију којима би видео немоћне, ни срца којим би се бринуо о њиховим потребама, није истински витез нити припада витешком реду; јер толико је узвишена и племенита ствар витештво да све оне који су заслепљени и поседују опако срце избацује из свога реда и узима им повластице које уз њега иду.

21. Ако би витештво, које је толико частан позив, постало вештина крађе и упропашћавања сиромашних и немоћних, као и варања и отимања удовица и осталих жена, колико би тада велики и племенит позив било помагање и чување сирочади, удовица и сиромашних. Отуда, уколико су оно што је зло и превара својства витешког реда, који је толико уважен, а злом, неискреношћу, издајом и окрутношћу успева ово витештво да очува свој углед, колико би тек часнији и изнад таквог витештва био онај ред који би на оданости, и услужности, и некористољубљу, и самилости чувао свој углед!

22. Својствено је витешком позиву да поседује кулу своју и свог коња како би чувао путеве и штитио све себре: и властељце и сокалнике црковне и краљевства-му људе. На витешком је позиву да држи насеља и градове како би међу подаништвом спроводио правду, и како би сазвао и сабрао на једном месту столаре, коваче, обућаре, сукнаре, трговце и остала звања која припадају поретку овога света и која су потребна ради очувања тела и његових захтева. Отуда, уколико су витезови ради упражњавања позива заиста добро постављени тако да су постали прави господари својих бранич кула и насеља и градова; и ако је разарање насеља, утврђења и градова, паљење и сеча стабала и насада, убијање стоке и пљачкање друмова витешки позив и ред, онда би грађење и подизање витешких кула, тврдиња, насеља и градова, одбрана свеколиких себара, уз обавезу бигље стално одржавање ланца осматрачница које обезбеђују путеве и друге сличне ствари представљали управо распуштање витешког реда; а да је то тако, разлог ради којег је било успостављено витештво био би раван његовом распуштању и супротност.

23. Издајице, лопови, друмски разбојници морали би да буду прогоњени од стране витезова; јер исто као што је секира

начињена да би посекала стабла, тако и витез налази свој позив у томе да посече људе који су у злу. Отуда, ако је витез друмски разбојник, лопов, издајица, и ти друмски разбојници, издајице, лопови морају да буду усмрћени и заробљени од стране витезова; уколико витез који је лопов или издајник или друмски разбојник жели да обави свој позив и на другима га и обавља, нека се сам усмрти и зароби себе самог; а уколико не жели на себи самом да испуни свој позив а на другоме га испуњава, боље се усклађује са витешким редом на другима него у самом себи. Па ако није допустиво да било који човек убије самог себе, стога онај витез који је лопов, издајица и друмски разбојник мора да буде уништен и усмрћен од стране другог витеза. А витез који пропушта или штити неког витеза издајицу, друмског разбојника, лопова не врши свој позив; јер уколико би на тај начин вршио своју дужност, деловао би, у том случају, сасвим у супротности са сопственим позвањем када би убијао и уништавао људе, лопове и издајнике, те тобожње витезове.

24. Ако ти, витеже, имаш бол или неку рану на једној руци, та је рана много ближе оној другој твојој руци него мени или ком другом човеку; из чега, витез који је издајица, лопов или друмски разбојник своју ману и свој недостатак их има далеко ближе теби, који јеси витез, неголи мени, који нисам витез. Отуда, ако ти твоја рана изазива већи бол него моја, због чега оправдаваш и штитиш витеза непријатеља витешке части и зашто си своје нападе обрушио на људе који нису витезови због сваког пропуста који начине?

25. Витез тат већу татбу чини у односу на узвишену витешку част када лишава витештво себе самог и имена свог, него када краде новац и друге ствари; јер одузети углед исто је

што и обезвредити и ублатити све оно што је заслужило славу и част. И како част и чест вреде више од свег новца, и сребра и злата, већа је мана обезвредити витештво него красти новац и друге ствари које у витештво не спадају. А да то није тако, следило би, или да су новац и ствари које се краду вреднији од човека, или да је већа татба једна крађа него многе.

26. Ако човек издајник који убије свог господара, или му легне са женом, или преда његову бранич кулу, јесте витез, шта је онда то човек који умре за част свог господара и да би га одбранио? Па ако витез издајица ужива наклоност свог господара, који би то преступ морао да почини а за који би био кажњен и нагрђен? И уколико витез не чува витешку част од свог витеза издајице, од кога ће то да је чува? И ако господар не уништи свог издајника, кога ће то, па, да уништи и ради чега је он господар, муж или већ шта?

27. Ако је позив витеза да упути изазов овом издајнику и да се са њим бори, и ако је позив витеза издајице у томе да се прикрије и бори против оданог витеза, у чему је витешки позив? И ако једна толико опака душа као она у витеза издајице настоји да надвлада над духом оданог витеза, над узвишеним духом витеза који се бори за вечну оданост, шта она то настоји да победи и надвиси? И уколико је побеђен витез пријатељ витештва и оданости, који је он то грех починио и где је доспела витешка част?

28. Ако је крађа витешки позив, давање би тада било у супротности са витешким редом; и ако је давање у складу са некаквим позивом, колико би врлине било у човеку чији се позив огледа у давању? И уколико је давање одузетих ствари у складу са витешком чашћу, њихово враћање, у складу са

чиме би то било? И ако витез треба да поседује то што одузме ономе коме је Бог то дао, која је то ствар коју витез не би смео да поседује?

29. Слабо он то зна своје да повери другом онај који изгладнелом вуку своје овчице повери, и који своју мужатицу бајну повери младом преварном витезу, и који своју тврду кулу повери похлепном витезу тату. А ако такав човек слабо уме да повери своје ствари, ко је, дакле, тај који устину уме да повери своја добра и ко је то тај који уме да их врати и да поверена му сачува?

30. Јеси ли ти видео неког витеза који не жели да поврати сопствену витешку кулу? Јеси ли видео кад год витеза који не жели да сачува своју супружницу од преварног витеза? Јеси ли којом приликом видео витеза лопова а да кришом не краде? А уколико ниси видео ниједног таквог витеза, мислиш ли да би какво правило или поредак могли да их поврате витешком реду?

31. Да поседује блистави оклоп и негованог коња јесте витешко позвање, па ако руковање оружјем, оклопом и коњем, није позив витеза, у том случају витешки позив јесте оно што бива као и оно што не бива. Отуда, ако је то тако, онда витешки позив и јесте и није; из чега, будући да су битије и не-битије потпуно супротстављени, а уништавање бојне опреме није витештво, и своди се на витештво без оружја, шта је онда па витез и ради чега је он под тим именом познат?

32. Закон Божји заповеда да се човек не заклиње лажно; отуда, уколико кривоклетство не иде против витешког реда, Бог, који је заповест сачинио, и витештво у супротности су; а ако они тако јесу, где је, онда, витешка част и у чему је то

његов позив? Па ако су Бог и витез међу собом усаглашени, не очекује се да се кривоклетство јави међу онима који витештво држе. А уколико олако давање завета и обавезе пред Богом и лажно заклинање нису својствени витезу, у чему се, заиста, огледа витештво?

33. Ако су праведност и разврат међу собом у складу, витештво би, које одговара праведности, одговарало разврату; и ако се витештво и разврат слажу, непорочност, која је супротност разврату, ишла би противу витешког угледа; а да је то тако, права истина била би да витезови желе да прославе витештво како би продужили разврат. Па ако су праведност и разврат у супротности а витештво постоји да би бранило правду, онда су витештво и блудни витез супротстављени; па ако то јесу, у испољавању витештва би морао, у далеко већој мери него што иначе бива, да се избегне развратнички грех; а да је кажњен грех развратности баш како је то заслужио, из мало ког реда би било прогнано толико људи као из витешког реда.

34. Да су праведност и смерност супротстављени, витештво би, које је у складу са праведношћу, било супротно понизности и слагало би се са гордошћу. Ако охоли витез брани витешки позив, друго је неко витештво оно које беше зачето на правди и како би бранило скромне људе од охолних неправедника. А уколико је то тако, ови витезови наших времена не припадају истом реду у коме су били ти други витезови којих раније беше било. А ако ови садашњи витезови поседују правила и испуњавају позив који су испуњавали и они први, нема ни гордости ни зла код ових витезова које видимо као охولة и неправедне. Па ако оно што се чини да је гордост и неправда није ништа, онда у чему су то и где и шта су смерност и праведност?

35. Да су правда и мир супротстављени, витештво би, које је у складу са праведношћу, било супротно миру; ако је то тако онда су ови витезови који су сада непријатељи мира и воле ратове и неприлике, стварно витезови; а они који успостављају мир међу народима и избегавају неприлике јесу неправични и противни су витештву. Отуда, ако је то тако, и данашњи витезови испуњавају витешки позив бивајући неправедни и ратоборни и љубитељи зла и неприлика, питам се шта су то били првобитни витезови, који су били у сагласју са правдом и са миром, успостављајући мир међу људима праведношћу и силом оружја? Јер исто као и у првим временима, витешка је сада дужност васпостављање мира међу људима силом оружја; па ако ратоборни и неправични витезови нашег времена не припадају витешком реду, нити имају витешки позив, где је, онда, витештво и какви су и колико бројни они који припадају његовом реду?

36. Многи су начини којима витез може и мора да испуни витешки позив; али, будући да ћемо се позабавити и другим стварима, изложићемо их најкраће што можемо, а пре свега пошто смо на захтев једног услужног, оданог и истинског штитоноше, који је дуже времена упражњавао витешко правило и начело, сачинили ову књигу у сажетом облику, јер он ускоро треба да буде посвећен за младог витеза.